

Lekcja 2. “Król to jest ojciec, a Rzeczpospolita - matka”

CZĘŚĆ DLA NAUCZYCIELA

Wstęp:

Jak można było przeczytać w lekcji nr 1, Polska i Litwa w obliczu wspólnego wroga zawarły sojusz, zwany unią. Początkowo związek był luźny i polegał na wspólnym władcy. Jednak z czasem pojawiło się coraz więcej powodów, aby zacieśnić relacje. Szczególnie, że Litwa miała coraz więcej kłopotów z agresywnymi sąsiadami: Moskalami, Tatarami i Krzyżakami. Ta lekcja będzie o tym, w jaki sposób doszło do stworzenia nowego państwa oraz o tym, jakie prawa miała w tym państwie ludność ruska.

Streszczenie tematu:

1. Litwa i Polska pod berłem Jagiellonów – razem ale osobno
2. Sejm Lubelski.
3. Prawa szlachty polskiej i ruskiej
4. Rusini we wspólnej Rzeczpospolitej

Pełna treść tematu [TUTAJ](#).

Forma pracy: Po wstępie wykładowym, tłumaczącym powstawanie unii polsko – litewskiej, każdy wątek będzie opracowywany z pomocą dołączonej specjalnej karty pracy. Nauczyciel będzie ją komentował na bieżąco. W trakcie lekcji uczniowie spotkają się z tekstem źródłowym, ikonografią, mapami oraz zmierzają się z zadaniami na karcie. Na koniec nauczyciel przeprowadzi podsumowanie zajęć. Zachęcamy do

wspólnego rozwiązywania i dochodzenia do rozwiązań. Karty nie należy stosować jako środka egzaminacyjnego.

Karty pracy są dwujęzyczne i należy je wydrukować dla każdego ucznia z osobna.

Wytłumaczenia i odpowiedzi do karty.

1. Zadanie 1: Bitwa pod Orszą 1514. Do odpowiedzi można dojść przez postać Ostrońskiego.

Zadanie 2: Białoruś, Chorwacja, Czechy, Niemcy, Polska, Rosja, Rumunia, Ukraina, Węgry, Link do mapy:

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2683277>

2. Zadanie 1: Wspólne państwo, wspólny król, wspólne sejmy

Zadanie 2: Tulczyn, Ławra, Łuck, Zbaraż

3. Zadanie 1: prawo do sądu/procesu, równość wobec prawa. Warto przeanalizować z uczniami kwestię zrównania w prawach bez względu na narodowość i pochodzenie.

Zadanie 2: Artykuły henrykowskie można przedstawić graficznie (z wykorzystaniem obrazów) ustawiając reguły od najważniejszych – elekcja, sejmy, tolerancja, rokosze.

4. Zadanie 1: Starobiałoruski, polski, hebrajski. Warto wspomnieć, że w Rzeczypospolitej używano ok. 40 różnych języków – słowiańskich, germańskich, semickich, orientalnych.

Elementy podstawy programowej, uczeń:

VII.4. wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim;

VII.7.charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (rozwój przywilejów szlacheckich do konstytucji nihil novi).

IX.4. umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;

IX.8. przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569) i jej główne postanowienia.

X.1. charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;

Lekcja 2. “Król to jest ojciec, a Rzeczpospolita - matka”

CZĘŚĆ DLA UCZNIA

1. Litwa i Polska pod berłem Jagiellonów – razem ale osobno

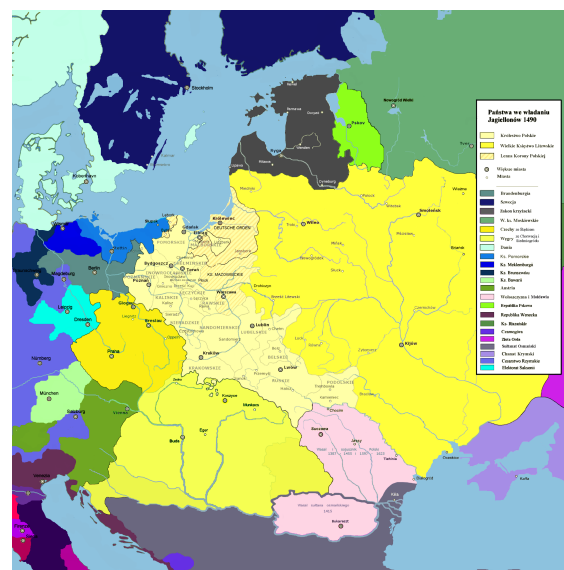
Pomimo tego, że w Polsce i Litwie rządził ten sam władca, były to zupełnie osobne państwa. Wojny z Moskwą stały się zmorą dla Wielkiego Księstwa, odkąd książę Iwan III Srogi zamarzył sobie „zebrać ziemie ruskie” pod swoim berłem.

1. *Przjrzyjcie się uważnie obrazowi. Przedstawia ona wielką bitwę z Moskwą. Wygrał ją wielki ruski książę Konstanty Ostrogski. Korzystając z Internetu, ustalcie jej datę i miejsce.*

Jako atrakcyjna rodzina dynastyczna Jagiellonowie zasiadali na tronach też w innych krajach niż Polska i Litwa. Członkowie tej rodziny przez jakiś czas rządzili ogromną częścią Europy (Środkowej, Południowej i Wschodniej).

2. *Przjrzyjcie się mapie Europy Środkowo – Wschodniej. Spróbujcie ustalić – kolory będą podpowiedzią - jakie dzisiejsze kraje mogą uznać Jagiellonów za część swojej historii. Wykorzystajcie współczesne mapy.*

	Nazwa kraju (nawet jeżeli była to część)
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

2. Sejm Lubelski.

Po latach współpracy Polska i Litwa znalazły się w kryzysie. Król Zygmunt August nie miał syna i na nim kończyła się dynastia Jagiellonów. Zatraskani obywatele wraz królem rozpoczęli pracę nad trwałym połączeniem dwóch krajów. Spotkało się to z oporem potężnych panów litewskich – głównie Radziwiłłów. Król musiał sięgnąć po szantaż. W trudnej atmosferze rozpoczął się specjalny sejm w Lublinie w 1569 roku. Jaki był jego efekt?

1. *Przeczytajcie tekst przyjętego dokumentu. Wypiszcie ustalenia przedstawicieli obu narodów.*

Iż już Królestwo polskie i Wielgie Księstwo litewskie jest (...) spólna Rzeczpospolita, która się z dwu państw i narodów w jeden lud zniosła i spoiła. (...) A temu obojemu narodowi żeby już wiecznemi czasy jedna głowa, jeden pan i jeden król spólny rozkazywał, który spólnymi głosy od Polaków i od Litwy obran (...) Sejmy i rady ten oboj naród ma zawsze mieć spólne.

(fragment tekstu unii lubelskiej)

2. *Zygmunt August aby złamać krnąbrnych Litwinów, jako wielki książę litewski przekazał Polsce ziemie ukraińskie. Tak Ukraina i Polska zostały związane ze sobą na kilka stuleci. Przyjrzyjcie się ważnym zabytkom pochodzącym z miast, które stały się częścią Korony Polskiej i przyporządkujcie ich nazwy. Możecie skorzystać z mapy:*

<https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1RYlx-hZFDj3p1NtdCOMNk4BNwYr6dTo&usp=sharing>

1			
---	---	--	--

2			
3			
4			
Zamek w Łucku, Ławra Peczerska, Zamek w Zbarażu, Pałac w Tulczynie			

3. Prawa szlachty ruskiej i polskiej

W przeciwieństwie do państw Zachodu i Wschodu Europy, szlachta w Rzeczypospolitej miała zagwarantowane wiele praw. Nowoczesne zasady prawa, takie jak domniemanie niewinności i prawo do uczciwego procesu, demokratyczne wybory, wolność religijna, zostały wprowadzone znacznie wcześniej niż w innych krajach i stanowią dla nas powód do dumy także i dzisiaj.

1: Przeczytajcie fragment i zapiszcie, jak można nazwać reguły, które wynikają z tych przywilejów :

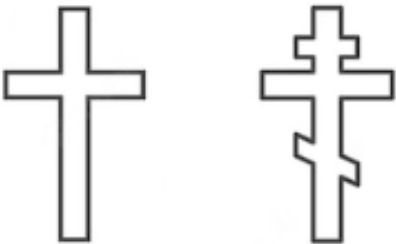
Następnie przyrzekamy i zaręczamy, że żadnego ziemianina, posiadacza własności gruntowej, nie będziemy za jakieś wykroczenie lub winę więzić (...) jeśli w sądzie w sposób rozumny nie udowodni się jemu winy.

Również obiecujemy wszystkie ziemie nasze w królestwie polskim łącznie z ziemią ruską (...) zrównać według jednego prawa i kodeksu, wspólnego dla wszystkich ziem, i niniejszym pismem dokonujemy tego zrównania łącząc je i jednocząc.

(przywilej jedleńsko – krakowski „Neminem captivabimus” - 1430 rok)

a) Prawo do uczciwego _____
b) _____ wobec prawa

2. Szczytowym osiągnięciem prawnym szlachty Rzeczypospolitej były artykuły henrykowskie z 1573 roku. Dopasujcie obrazy je przedstawiające do pojęć.

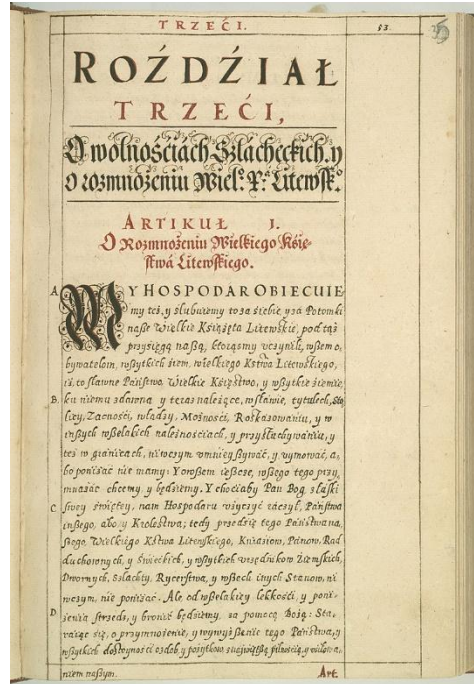
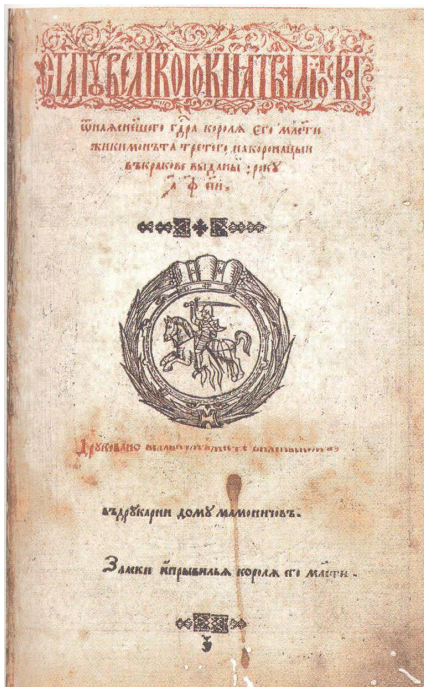
1			
2			
3			
4			
Wolność wyznania dla większości religii. Zwoływanie parlamentu przynajmniej co 2 lata. Wybór (elekcja) króla przez szlachtę. Prawo do buntu przeciw niesprawiedliwemu królowi.			

4. Rusini we wspólnej Rzeczypospolitej

Rzeczpospolita jest nazywana państwem polsko – litewskim, to jednak nie znaczy, że Rusini byli w niej pomijani. Wręcz przeciwnie. Jak można było się dowiedzieć w 1 lekcji, Litwini bardzo chętnie przyjmowali ruską kulturę. Znaczna część ludności Rzeczypospolitej wyznawała prawosławie i używała języka zwanego ruskim. Z czasem nawet powstał pomysł, aby stworzyć Rzeczpospolitą Trojga Narodów z Wielkim Księstwem Ruskim jako trzecim członem. To jednak się nie udało.

1: Przyjrzyjcie się poniższym księgom. Określcie, w jakich językach zostały napisane. Jedna z nich to jeden z najważniejszych zbiorów prawa dawnej Rzeczypospolitej - III Statut Litewski.

Język:

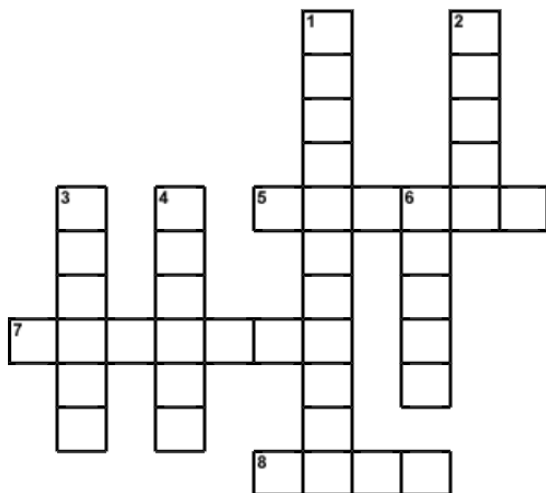
Język:

Język:

2. Gdyby powstało wspólne państwo litewsko – polsko – ruskie, to mogłoby się posługiwać nowym herbem, przedstawiającym wszystkie jego części składowe. Poniżej znajduje się propozycja takiego herbu. Wpiszcie, który symbol pasuje do: Litwy, Polski, Rusi.

1.	
2.	
3.	

A teraz czas na małe podsumowanie. Rozwiążcie krzyżówkę

Poziomo:

5. Mieszkaniec państwa sąsiadującego z Rzeczpospolitą na wschodzie

7. Wolny wybór króla

8. Zjazd posłów

Pionowo:

1. Dominująca religia na Rusi

2. Miejsce najważniejszej bitwy Konstantego Ostrońskiego

3. Miejsce zawarcia unii, która dała początek Rzeczpospolitej Obojga Narodów

4. Stolica Polski w czasach Jagiellonów

6. Stolica Ukrainy

Ilustracje do tematu:

